

Välluvs kyrka

56.0198, 12.7983

Under 1100 och 1200-talet byggdes det många kyrkor i det då danska Skåne, som låg före Sverige när det gällde att stadfästa kristendomen. Att byta ut de första träkyrkorna mot kyrkor i sten var en viktig del i denna process. Välluvs kyrka byggdes under denna period.

Som byggnadsmaterial användes tuktad marksten, men i det yttre murverkets sockel och i triumfbågen samt i portal- och fönsteromfattningar användes kvaderstenar av nordvästskånsk sandsten.

I långhuset fanns ursprungligen en portal i söder och förmodligen även en i norr, samt två fönster i vardera långmur. I den norra murens fönster finns den ursprungliga träkarmen kvar och utanför denna sitter rester av ett järngaller. Den äldsta kyrkan hade sannolikt ett plant innertak bestående av brädor som spikats på takbjälkarna.

Senare på 1400-talet var det vanligt att man förskönade kyrkorumen genom att ersätta de antingen platta innertaken i trä eller i de fall man inte hade något innertak överhuvudtaget, med valv. Dessa brukade också dekoreras med målningar som berättade om den bibliska historien för den oftast ej läskunniga församlingen. Det var bilder som förstärkte prästens ord under predikningarna. Precis så skedde även här i Välluvs kyrka. Samtidigt med att valven slogs uppfördes också ett lägre torn i väster. Detta torn höjdes i början av 1800-talet, samtidigt som man tog upp en ny ingång till kyrkan genom tornets bottenvåning. Det gamla vapenhuset revs samtidigt.

Ungefär halvvägs upp på norra tornfasaden syns ett stenansikte. Vid en beskrivning från 1838 satt det i västra gaveln och flyttade kanske till sin nuvarande plats då det annars skulle döljas av den nuvarande trappstegsomsfattade västportalen. Huvudet skall enligt sägnen föreställa Roland, en av Karl den stores riddare, omskriven i 1100-talsverket Rolandssången eller Rolandskvädet. Samma sägen finns för övrigt för ett liknande stenhuvud i Raus kyrkans västfasad. Andra har antagit att stenhuvudet är ett porträtt av tornets byggmästare.

I tornet hänger två klockor. Lillklockan är gjuten 1831. Kyrkans storklocka är medeltida men har gjutits om vid flera tillfällen. I en inskrift från 1789 avslöjas att klockan då funnits i 322 år vilket innebär att den ursprungligen göts 1467.

Öster om kyrkan finns församlingsgården och ett hembygdsmuseum.

Vi ser oss omkring inne i kyrkan.

Altaruppsats av ek utförd i renässansstil med tavlor signerade 1624 av Søren Kjær. Altarringen från 1939 är ritad av Eiler Graebe. Han har även ritat foten till dopfunten, som höggs i granit under samma tid som kyrkan byggdes. Dopfunten stod tidigare på kyrkogården där den tjänstgjorde som vattensamlare under ett stuprör. 1851 klagade kyrkorådet över att vattnet i dopfunten användes för vidskepliga ändamål, men först 1939 flyttades den in i kyrkan igen. I samband med detta nytillverkades funtens fot. Dopfatet i mässing är från 1600-talet.

Predikstolen är från 1620-talet, liksom den praktfulla altaruppsatsen som är målad av Søren Kjær, och är försedd med Christian den IV:s namnskiffer., samt dennes valspråk "Regna Firmat Pieats" eller översatt "fromhet styrker makten". Med nästan 60 år på tronen var och är Christian IV den monark som regerat längst i Danmarks historia.

Dopfunten av huggen granit är från 1100-talet. Funten stod tidigare på kyrkogården där den fungerade som vattensamlare tills den i slutet av 1930-talet flyttades in i kyrkan igen. Foten nytillverkades efter en ritning upprättad av arkitekt Eiler Graebe, som hade dopfunten i Färlövs kyrka som förebild. Denna dopfunt har en cuppa som är nästan identisk med Välluvs.

En kopia av ett medeltida rökelsekar i brons som tidigare funnits i kyrkan hänger i koret.

Orgeln med 18 stämmor tillverkades 1985 av Tostareds kyrkorgelfabrik.

I kyrkan finns även ett krucifix, tillverkat under 1200-talets första hälft. Krucifixet var en tid bortplockat från kyrkan men återupphängdes igen i slutet av 1940-talet.

Överkroppen är lutad något åt höger och huvudet vridet åt höger, lutat framåt. Figuren är bearbetad då huvudet sågats av och fogats till halsen med en snedfasad kil och den ursprungliga kronan ersatts med en törnekrona.

Krucifixet som upptäcktes på kyrkans vind 1909 är särdeles intressant eftersom det visar hur Kristusframställningen förändrades under medeltidens lopp. Under romansk tid, då krucifixet tillverkades, avbildades Kristus som den

triumferande Guds son, himlens konung som med rest huvud, öppna ögon och med styrka vittnade om sin seger. På huvudet bär han i regel en gyllene kungakrona. Under gotisk tid förändras Kristusgestalten. Gudamänniskans triumferande majestät ersattes av den lidande människosonen. Det är en död människas plågade och sargade kropp som hänger på korset. Huvudet hänger nedåt, ögonen är slutna och blod strömmar ur sår på kroppen. På huvudet bär han en törnekrona. Krucifixet från Välluvs kyrka visar spår av båda traditioner.

På tornbågens norra sida finns ett målat konsekrationsskors bevarat och vid renoveringsarbeten 1992 påträffades kalkmålningar i triumfbågen. Men dessa målades sedan över.

Längts bak i kyrkan finns ett Series Pastorium, en uppställning över de präster som verkat i församlingen, och ett av namnet är Peter Wieselgren. Pehr som han själv valde att kalla sig har sitt porträtt i kyrkan, och han kombinerade när det var möjligt sin tjänst som kyrkoherde med att vara resande ombud för Svenska Nykterhetssällskapet. Efter tio år i Helsingborg blev han våren 1857 utsedd till domprost i Göteborg. Han kämpade inte bara för nykterheten. På hans förslag anordnades bland annat offentliga föredrag för allmänheten av stadens Vetenskaps- och Vitterhetssamhälle. Det blev början till upprättandet av Göteborgs Högskola. Peter Wieselgren verkade i Göteborg i 20 år innan han avled vid 77 års ålder. Han vilar på Stampens kyrkogård i östra Göteborg.

Källor:

Webb: Kropps församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Pdf: "Välluvs kyrka - Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning". Lunds stift 2015. Kerstin Börjesson.

Bok: "Sveriges kyrkor - konsthistoriskt inventarium - Skåne band II häfte 1. Luggude härad sydvästra delen". Torsten Mårtensson 1963.